

Deelrapportage Verdienmodellen 2023

Inleiding

De [Duurzame Zuivelketen](#) is een langjarig samenwerkingsprogramma onder de vlag van [ZuivelNL](#) waarin zuivelondernemingen en melkveehouders samen aan verdere verduurzaming van de zuivelketen werken.

De Duurzame Zuivelketen streeft naar een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector. Hieronder wordt verstaan een sector waarin veilig en met plezier wordt gewerkt, waarin een goed inkomen wordt verdiend, die kwalitatief hoogwaardige voeding produceert, waarin met respect omgegaan wordt met dier en milieu en die door de Nederlandse samenleving wordt gewaardeerd.

De Duurzame Zuivelketen wil inzicht in de mate van voortgang in de realisatie van de vastgestelde doelen voor 2030 en vraagt Wageningen Economic Research hierover jaarlijks te rapporteren. Vanaf het monitoringsjaar 2021 wordt deze voortgangsrapportage per thema gepubliceerd. Zodra de laatste themarapportage van een monitoringsjaar gereed is, worden de afzonderlijke themarapportages gebundeld tot een (interactieve) sectorrapportage.

Deze rapportage gaat specifiek in op de voortgang op de doelen binnen het thema Verdienmodellen tot en met het jaar 2023.

Verdienmodellen 2023

Tabel 1 Thema's, subthema's en doelen van de Duurzame Zuivelketen in de periode tot en met 2030 | Bron: Duurzame Zuivelketen (2019a, 2019b).

Thema	Subthema	Doel
Verdienmodellen	Verdienmodellen	<i>Verdienmodel voor melkveehouders bij duurzaamheidsprestaties door middel van hogere opbrengsten, lagere kosten en/of meer ontwikkel- en/of gebruiksruimte.</i>
Klimaatneutraal ontwikkelen	Broeikasgasreductie	Uitvoering plan 'Klimaatverantwoorde zuivelsector in Nederland' met reductiedoelen voor methaan, bodem, energie en emissie van buiten Nederland.
	Energie melkveehouderij	Energieneutraal in 2030.
	Energie zuiveltransport en -verwerking	3% besparing per jaar.
Continu verbeteren diergezondheid en dierenwelzijn	Diergeneesmiddelengebruik	Verantwoord diergeneesmiddelengebruik (in lijn met waarden Autoriteit Diergeneesmiddelen).
	Levensduur	90% van de bedrijven heeft in 2030 minimaal een levensduur van het sectorgemiddelde in 2018.
	Dierenwelzijn	Uitvoeren nulmeting en vaststellen doelstelling Welzijnsmonitor op sectorniveau in 2023.
	Jongvee	90% van de bedrijven heeft een KalfOKscore hoger dan 75 in 2030.
Behoud weidegang	Weidegang	Minimaal 81,2% van bedrijven met een vorm van weidegang, minimaal 73,6% met volledige weidegang.
Behoud biodiversiteit	Duurzaam veevoer	100% gebruik van verantwoorde soja vanaf 2015 (RTRS of gelijkwaardig), verkenning rond mogelijkheden voor gebruik van verantwoorde palmpitten in veevoer (RSPO of gelijkwaardig).
	Produceren binnen milieuraandvoor-waarden	Ammoniak: samen met het ministerie van LNVN een aanpak opstellen voor de korte en langere termijn.
	Behoud biodiversiteit	Integrale score/index vaststellen op basis van individuele impactindicatoren (KPI's), sectormeting uitvoeren en doel vaststellen (2023). Stimuleren belonen op integrale score.
Grondgebonden melkveehouderij	Grondgebonden	2025: melkveehouderij grondgebonden op basis van dekking van minimaal 65% eiwit van eigen grond of uit de buurt. Hierdoor minder afhankelijk van import eiwitrijk krachtvoer (soja, palmpitten).
Veiligheid op het erf	Veiligheid op het erf	Verhogen bewustwording van veiligheid op het erf bij melkveehouders en er actief naar handelen.

Verdienmodellen

Achtergrond en doelstelling

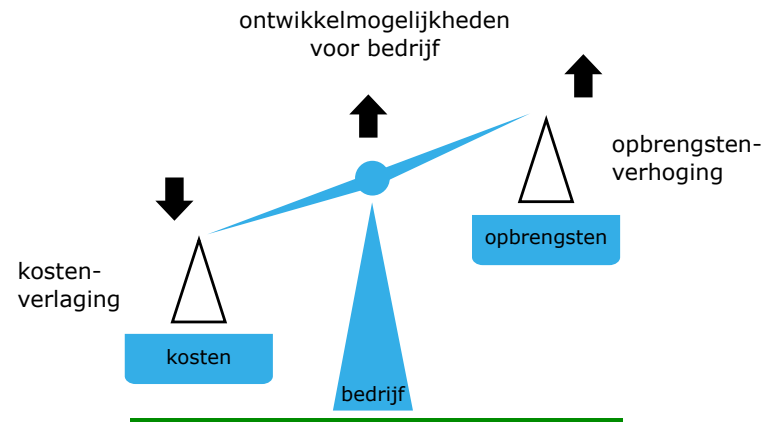
De Duurzame Zuivelketen is van mening dat haar doelen haalbaar zijn, mits melkveehouders de middelen hebben om ze te realiseren. Het is dus belangrijk dat er een verdienmodel voor de melkveehouder achter staat. Dit verdienmodel kan op verschillende manieren tot stand komen, namelijk door hogere opbrengsten en/of lagere kosten en/of meer ontwikkelruimte. De Duurzame Zuivelketen staat voor het verder verduurzamen van de hele melkveehouderij.

Verdienmodellen moeten daarom gericht zijn op duurzaam produceren in de breedte en dus verder gaan dan nichemarkten. Omdat de Duurzame Zuivelketen een pre-competitieve samenwerking is, zullen er binnen de Duurzame Zuivelketen geen marktconcepten rond duurzaamheid ontwikkeld worden. Dat is aan individuele zuivelondernemingen of melkveehouders zelf.

Ketenpartners, overheden en andere stakeholders (denk aan retailers, banken, veevoerindustrie, dierenartsen, wetenschap, natuur-, milieu- en terreinbeherende organisaties, rijksoverheid, provincies en gemeenten) hebben volgens de Duurzame Zuivelketen ook een verantwoordelijkheid. De Duurzame Zuivelketen vindt het belangrijk dat deze stakeholders een actieve bijdrage leveren aan verdienmodellen voor betere duurzaamheidsprestaties.

De exacte doelstelling van de Duurzame Zuivelketen voor 2030 is:

Het in beeld brengen van de verschillende verdienmodellen (hogere opbrengsten, lagere kosten en/of meer ontwikkel- en/of gebruiksruimte) die het voor melkveehouders mogelijk maken om de doelen van Duurzame Zuivelketen te realiseren.

Figuur 1 De drie pijlers van een duurzaam verdienmodel
Bron: Jongeneel (2020).

Verdienmodellen 2023

Indicatoren en rekenmethodiek

Voor het thema verdienmodellen is geen specifieke indicator geformuleerd.

Resultaten

Door de Duurzame Zuivelketen is gewerkt aan het concretiseren van het begrip verdienmodel via onderzoeksprojecten. De uitwerking en nadere concretisering en kwantificering van verdienmodellen is onder andere belegd in een onderzoeksproject binnen de PPS 'Toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector'. In dit project wordt aandacht besteed aan het verdienmodel van de melkveehouderij in relatie tot de doelen van de Duurzame Zuivelketen. In 2023 zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

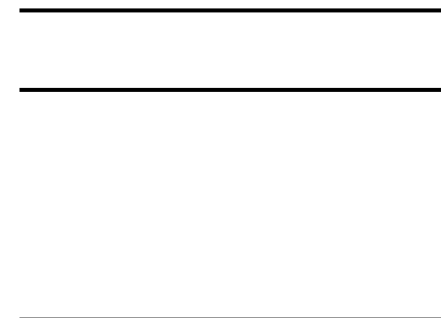
- Er is nader onderzoek uitgevoerd naar alternatieve eigendomsvormen van grond. Een reden hiervoor is de maatschappelijke wens om te komen tot een meer grondgebonden melkveehouderij, om zo extensiever te boeren. De relatief hoge grondprijs in Nederland maakt het echter voor veel melkveehouders lastig om grondgebonden te worden. Er zijn vier initiatieven verkend, waarbij geëxperimenteerd wordt met nieuwe eigendoms- en pachtvormen voor landbouwgrond, die beschreven zijn in een [white paper](#) (Jellema et al., 2023). Het gaat om de initiatieven Aardpeer, Grondcoöperatie Rijkdom, Land van Ons en Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhooon. Voor de verkenning van de initiatieven zijn een deskstudie en interviews met betrokkenen bij de initiatieven uitgevoerd. De verkende initiatieven lijken een oplossing te bieden voor de sterk stijgende prijzen van landbouwgrond door de financieringslasten wat betreft de aankoop van grond of uitgave aan pacht voor boeren te reduceren. Dit lost echter het probleem van schaarste in aanbod van grond niet op. Vanwege de ambitie van de initiatieven om de aankoop- of pachtkosten te drukken, zal het rendement voor investeerders in deze initiatieven beperkt zijn. De omvang van de verkende initiatieven is momenteel zeer beperkt. Het aantal hectare onder beheer, zeker als er alleen naar melkveehouders wordt gekeken, is een bijzonder klein gedeelte van het totale areaal bouw- of grasland. De vraag is of

de initiatieven zijn op te schalen, zeker gezien aandachtspunten zoals de beperkte beschikbaarheid van grond en het beperkte rendement voor investeerders.

- Er is onderzoek gedaan naar de samenhang tussen de doelen van de Duurzame Zuivelketen en het economisch resultaat op basis van gegevens uit het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research. De resultaten zijn beschreven in een [white paper](#) (Doornewaard et al., 2023). Onderzocht is of Nederlandse melkveebedrijven die integraal goed scoren op doelen van de Duurzame Zuivelketen ook goed scoren op economische indicatoren. Wat betreft de duurzaamheidsdoelen is hierbij afgebakend op de doelen voor biodiversiteit, klimaat en grondgebondenheid. Het doel van de analyse was niet alleen het in beeld brengen van de mogelijke samenhang tussen duurzaamheidsdoelen en economisch resultaat, maar ook welke lessen daaruit geleerd kunnen worden. Uit het onderzoek bleek onder andere dat melkveebedrijven die goed scoren op duurzaamheidsdoelen economisch beter presteerden. Naast lagere kosten, hadden de duurzamere melkveebedrijven ook hogere opbrengsten per 100 kg melk en een hoger inkomen. De hogere melkopbrengsten kunnen voor de helft worden verklaard door financiële waardering van milieu- en/of andere duurzaamheidsprestaties op de beste bedrijven. Het aandeel biologische bedrijven en bedrijven met het On the way to PlanetProof-keurmerk lag hoger. De duurzamere bedrijven waren extensiever (minder melk per hectare en minder koeien per hectare). Dit wil echter niet zeggen dat extensivering economisch uit kan, omdat extensief zijn niet hetzelfde is als extensief worden.
- In het najaar van 2023 is gestart met een onderzoek waarin een aantal studies op het gebied van extensivering op een rij wordt gezet. Het doel van dit onderzoek is het bieden van inzicht in de

Verdienmodellen 2023

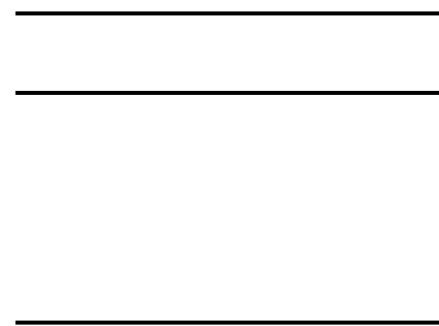

impact die extensivering heeft op de doelen van de Duurzame Zuivelketen inclusief het effect op het economisch resultaat. In het onderzoek wordt onderscheid gemaakt naar evaluerende of terugkijkende studies en naar verkennende studies waarin is gekeken naar de gevolgen van het overgaan naar een meer extensieve of natuurinclusieve bedrijfsvoering.

Naast de onderzoeksactiviteiten wordt er binnen de zuivelsector ook gewerkt met beloningssystematieken op basis van duurzaamheidsprestaties. De Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij wordt mede vanuit leden van de Duurzame Zuivelketen op een aantal plekken in pilots ingezet. In deze pilots ontvangen melkveehouders een beloning voor het behalen van bepaalde prestaties op indicatoren die deel uitmaken van de Biodiversiteitsmonitor. Daarnaast zijn door individuele zuivelverwerkers met andere partijen ketenconcepten ontwikkeld en/of geïmplementeerd waarbij een hogere melkprijs kan worden gerealiseerd als aan een aantal duurzaamheidseisen kan worden voldaan. Voorbeelden hiervan zijn het in 2017 geïntroduceerde programma 'Beter voor Koe, Natuur & Boer' (Royal A-ware, 2021), het in 2018 geïntroduceerde keurmerk 'On the Way to PlanetProof' (Planetproof, 2021) en het in 2019 geïntroduceerde 'Beter Leven keurmerk voor zuivel' (Dierenbescherming, 2019).

Verdienmodellen 2023

Discussie en aanbevelingen

Concretiseren van doel en uit te voeren acties

Het huidige doel van de Duurzame Zuivelketen is het in beeld brengen van verschillende verdienmodellen. Dit is een beperkt doel. Er wordt bijvoorbeeld niet aangegeven wat er vervolgens dan mee bereikt zou moeten worden of wat er mee gedaan kan worden. In 2023 had de Duurzame Zuivelketen gepland om haar doelen te herijken, en voor 2027 heeft zij opnieuw gepland dit te doen. De voor 2023 geplande herijking zal in 2024 plaatsvinden. Een aanbeveling bij deze herijking is om aandacht te schenken aan wat concreet wordt beoogd binnen het thema Verdienmodellen en hoe dit goed in beeld kan worden gebracht. Een algemene aanbeveling is om het economisch resultaat van melkveebedrijven sowieso in de monitoring op te nemen. Dit maakt het beeld van de duurzaamheidsprestaties completer en integraler.

Een andere aanbeveling is om te kijken welke overkoepelende conclusies en mogelijke acties er voor de Duurzame Zuivelketen

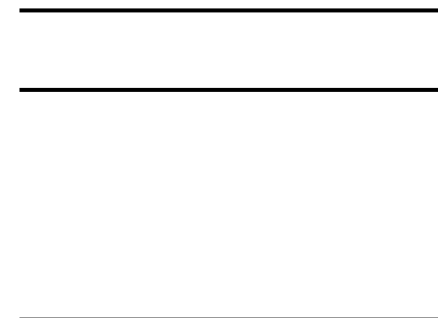
afgeleid kunnen worden uit de verschillende onderzoeken die zijn uitgevoerd. Wat betekenen de uitgevoerde analyses bijvoorbeeld voor het verdienmodel in relatie tot de duurzaamheidsdoelen van de Duurzame Zuivelketen? Van belang is ook dat duidelijk wordt welke acties er vanuit de Duurzame Zuivelketen zelf of vanuit andere partijen mogelijk zijn om op dit vlak echt stappen te kunnen zetten.

Bijdragen aan inzicht in economische gevolgen van verduurzamingsmaatregelen

Inzicht in het economisch perspectief van verduurzamingsmaatregelen kan behulpzaam zijn voor melkveehouders bij het maken van verduurzamingsplannen, maar ook voor partijen die verduurzaming willen belonen of vergoeden. In één van de werkpakketten van de PPS 'Toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector' wordt al gewerkt aan het integraal doorrekenen van pakketten van maatregelen die bijdragen aan de doelen van de Duurzame Zuivelketen. Daarbij zal ook het economisch effect in beeld worden gebracht. Aanvullend kan ook inzicht in de kosten en opbrengsten van afzonderlijke verduurzamingsmaatregelen behulpzaam zijn. De Duurzame Zuivelketen kan een faciliterende rol op zich nemen om de totstandkoming van dit inzicht in kosten en opbrengsten van afzonderlijke verduurzamingsmaatregelen mogelijk te maken. Binnen de PPS 'Toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector' wordt een maatregelentool ontwikkeld die bijdraagt aan het ontsluiten van kennis over verduurzamingsmaatregelen. Doel van deze tool is dat een melkveehouder of betrokken adviseur voor de eigen bedrijfssituatie kan aangeven met welke onderwerpen hij aan de slag wil. De tool komt dan met een lijst van mogelijke maatregelen en geeft van die maatregelen ook een kwalitatief beeld van het effect op diverse duurzaamheidsthema's en het economisch resultaat. Het beeld is dat er zeker voor het economisch resultaat behoefte is aan meer kwantitatieve informatie over kosten en baten van maatregelen.

Verdienmodellen 2023

Literatuur

A-aware, 21 april 2021. Verdere verduurzaming zuivelschap Albert Heijn met Zaanse Hoeve.

<https://www.royal-aware.com/nl/over-royal-a-aware/nieuws/verdereverduurzaming-zuivelschap-albert-heijn-met-zaanse-hoeve/180>

Dierenbescherming, 10 april 2019. Beter Leven Keurmerk nu ook voor zuivelproducten. <https://beterleven.dierenbescherming.nl/beter-leven-keurmerk-nu-ookvoor-zuivelproducten/>

Doornwaard, G., A. Kok, C. Daatselaar en A. Beldman, 2023. Verkenning economische prestatie melkveehouderij in relatie tot duurzaamheidsdoelen. Gaat een betere score op biodiversiteit, klimaat en grondgebondenheid samen met een betere economische prestatie? White paper 2023-106. Wageningen. Wageningen Economic research. Duurzame Zuivelketen, 2019a. Duurzame Zuivelketen: Duurzaamheidsdoelen zuivelsector 2030. September 2019. <https://www.duurzamezuivelketen.nl/resources/uploads/2019/09/DZK-nieuwe-doelen-totaaldocument.pdf>

Duurzame Zuivelketen, 2019b. Doelen Duurzame Zuivelketen 2030. Herijkingsmomenten: 2023 en 2027. <https://cdn2.assets-servd.host/zuivel-nl/production/images/DZK-nieuwe-doelen-tabel.pdf>

Jellema, A., A. Beldman en J. Woltjer, 2023. Verkenning nieuwe eigendoms- en pachtvormen voor landbouwgrond. Een stimulans voor een meer grondgebonden melkveehouderij? Wageningen, Wageningen Economic Research, white paper 2023-033

Jongeneel, R. 2020. Verdienmodellen: actualiteit, theorie, praktijken en beleid. Wageningen: Wageningen Economic Research.

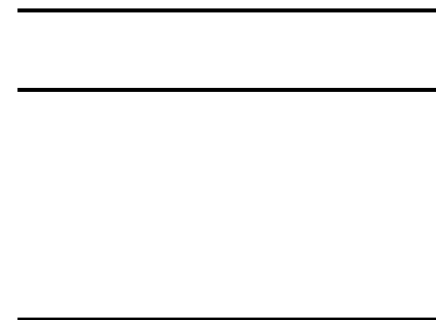
<https://edepot.wur.nl/530231>

Planetproof, 14 december 2021. On the Way to PlanetProof Melk zet verdere stappen, met name in dierenwelzijn en natuur.

<https://www.planetproof.eu/news/on-the-way-to-planetproof-melk-zet-verdere-stappen-met-name-in-dierenwelzijn-en-natuur/#:~:text=On%20the%20way%20to%20PlanetProof%20is%20een%20onafhankelijk%20keurmerk%20dat,3%20zuivelketens%20met%20m%20elkveehouders%20gecertificeerd>

Verdienmodellen 2023

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research in opdracht van de Duurzame Zuivelketen en gefinancierd door [ZuivelNL](#) en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, in het kader van de PPS Duurzame Zuivelketen, onderdeel van topsector Agri&Food.

Auteur

G.J. Doornewaard, L.F. Puister-Jansen

Fotografie

ZuivelNL (Cover), Shutterstock (p. 5)

Vormgeving

Wageningen University & Research, Communication Services

Aansprakelijkheid

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

© 2023 Wageningen Economic Research

Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30,

E communications.ssg@wur.nl, www.wur.nl/economic-research. Wageningen

Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Verdienmodellen 2023

